

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

RAPPORT ONDERZOEK NAAR KWALITEITSVERBETERING KADER 2012

**Etty Hillesum Lyceum, Arkelstein
PRO**

Plaats	:	Deventer
BRIN nummer	:	01VJ C6
BRIN nummer	:	01VJ 06 PRO
Onderzoeksnummer	:	260270
Datum onderzoek	:	26 november 2013
Datum vaststelling	:	9 januari 2014

INLEIDING

De Inspectie van het Onderwijs heeft op 26 november 2013 een onderzoek naar de kwaliteitsverbetering uitgevoerd op het Etty Hillesum Lyceum, locatie Arkelstein, school voor praktijkonderwijs. Daarbij is gekeken naar de kwaliteit van het onderwijs en naar naleving van wet- en regelgeving. De aanleiding voor dit onderzoek was het volgende.

Tijdens het kwaliteitsonderzoek dat is uitgevoerd op 1 december 2011 stelde de inspectie tekortkomingen vast in de opbrengsten, het onderwijsleerproces en de kwaliteitszorg op het Etty Hillesum Lyceum, locatie Arkelstein. Deze zijn beschreven in het inspectierapport dat is vastgesteld op 7 februari 2012. De kwaliteit van het onderwijs is toen als zeer zwak beoordeeld en de inspectie heeft haar toezicht geïntensiveerd. Om na te gaan of de eerder vastgestelde tekortkomingen zijn opgeheven en de kwaliteit van het onderwijs weer voldoende is, heeft de inspectie nu een afsluitend onderzoek naar de kwaliteitsverbetering uitgevoerd.

Conform de uitgangspunten van het programmatisch handhaven onderzoekt de inspectie tevens standaard of wordt voldaan aan bepaalde wettelijke voorschriften.

Toezichtshistorie

Op 26 mei 2011 heeft de inspectie een beperkt verificatieonderzoek uitgevoerd. Daaruit werd duidelijk dat de school nog volop in ontwikkeling was met de invoering van de individuele leerroutes (IOP's) en de uitstroomprofielen voor leerlingen. De school had verder te maken met vele personele wisselingen op deze locatie. Aangezien ook de opbrengsten niet eenduidig konden worden vastgesteld is besloten op 1 december 2011 een kwaliteitsonderzoek uit te voeren. Op basis van de onvoldoende opbrengsten, alsmede tekortkomingen in het onderwijsproces, de zorg en begeleiding en de kwaliteitszorg, is de locatie Arkelstein (praktijkonderwijs) van het Etty Hillesum Lyceum in Deventer als 'zeer zwak' beoordeeld. Zeven normindicatoren werden als onvoldoende beoordeeld en bevonden zich in de aspecten Opbrengsten (1.1), 'Leerstofaanbod' (2.1 en 2.3), 'Didactisch handelen' (5.1, 5.2 en 5.3) en 'Zorg en begeleiding' (7.1 en 8.2). Daarnaast werden zeven andere indicatoren als onvoldoende beoordeeld die betrekking hebben op de aspecten 'Opbrengsten' (1.5), 'Tijd' (3.3), 'Afstemming' (6.1, 6.2, 6.3) en 'Zorg en begeleiding' (8.1, 8.3). De kwaliteitszorg en de voorwaarden voor de kwaliteitszorg werden eveneens als onvoldoende beoordeeld.

Tijdens de voortgangsgesprekken op 29 mei 2012 en 18 juni 2013 constateerde de inspectie dat de uitvoering van de afspraken op basis van het verbeterplan en zoals opgenomen in het toezichtplan, op schema liep. Voor een deel werd dit bevestigd tijdens het Tussentijds Kwaliteitsonderzoek (TKO) van 4 december 2012. De planmatige aanpak van het verbeterproces leidde ertoe dat de zorg en begeleiding als voldoende werd beoordeeld. Tevens waren er duidelijke verbeteringen zichtbaar in het primaire proces. Het TKO gaf geen aanleiding het vigerende arrangement zeer zwak tussentijds te wijzigingen.

Onderzoeksopzet

Het onderzoek bestond uit de volgende activiteiten:

- Een controle van de aanwezigheid van de schoolgids, het schoolplan en het zorgplan bij de inspectie.
- Een toets op de aanwezigheid van informatie over enkele wettelijke verplichte onderdelen in de schoolgids, het schoolplan en het zorgplan.
- Een controle op de onderwijstijd die de school heeft gepland.
- Onderzoek en analyse van documenten en gegevens over de school die bij de inspectie aanwezig zijn.
- Analyse van documenten die betrekking hebben op zelfevaluatie-activiteiten van de school en van andere documenten die de school voorafgaand aan het schoolbezoek heeft toegestuurd, te weten Uitstroomgegevens 2013, Verbeter- en ambitieplan Arkelstein 2.0 inclusief evaluatie en bijlage, Vervolgplan Arkelstein 2.1 'De basis op orde, de lat omhoog', Formulier deelname ontwikkelgroep 'Opbrengstgericht werken', Onderwijskundige verantwoording 2011-2013, Overzicht documenten Kwaliteitszorg, inclusief resultaten ProZO!-enquêtes.
- Schoolbezoek, waarbij in een aantal groepen de onderwijspraktijk is geobserveerd door het bijwonen van lessen Nederlandse taal en rekenen en praktijkvakken.
- Gesprekken met de directie en de zorgfunctionarissen over de kwaliteit van de indicatoren en de uitstroommonitor.
- Een gesprek met leraren.
- Een eindgesprek met de directie en een vertegenwoordiging van het bevoegd gezag, na afloop van het schoolbezoek.

Tijdens het onderzoek beoordeelde de inspectie de normindicatoren van de volgende aspecten: opbrengsten, leerstofaanbod, schoolklimaat, didactisch handelen, de zorg en begeleiding. Tevens is de kwaliteitszorg beoordeeld alsmede de voorwaarden voor kwaliteitszorg.

Toezichtkader

De inspectie heeft zich bij haar onderzoek onder andere gebaseerd op het Toezichtkader po/vo 2012. Dit document is te vinden op www.onderwijsinspectie.nl.

Opbouw rapport

In hoofdstuk 2 staan de bevindingen uit het onderzoek naar de onderwijskwaliteit en de wettelijke vereisten. Dit wordt gevolgd door een beschouwing waarin het oordeel van de inspectie wordt toegelicht en waar mogelijk de schoolontwikkeling in samenhang wordt beschreven. Hoofdstuk 3 geeft het toezichtarrangement weer.

BEVINDINGEN

Kwaliteits- en nalevingsprofiel

In onderstaande tabellen vermeldt de inspectie welke indicatoren in dit onderzoek zijn betrokken en tot welke bevindingen het onderzoek heeft geleid. De nummering in de tabellen verwijst naar het volledige waarderingskader voortgezet onderwijs 2012. Indicatoren die bij een kwaliteitsonderzoek de doorslag geven of een school (zeer) zwak is, de zogeheten normindicatoren, zijn gemarkeerd met een asterisk. Voor een overzicht van alle normindicatoren zie het Toezichtkader po/vo 2012 op www.onderwijsinspectie.nl. De bevindingen zijn weergegeven in de vorm van een score. De score geeft aan in welke mate de betreffende indicator gerealiseerd is.

Legenda:

1. slecht
2. onvoldoende
3. voldoende
4. goed
5. niet te beoordelen (alleen bij opbrengsten)

De opbrengsten liggen op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie verwacht mag worden.		1	2	3	4	5
1.1.1*	De leerlingen behalen het opleidingsniveau dat mag worden verwacht.			•		
1.5	De leerlingen in het praktijkonderwijs ontwikkelen zich volgens een individuele leerroute.		•			
1.7	De leerlingen van het praktijkonderwijs functioneren naar verwachting in de vervolgopleiding of het werkveld.			•		

De aangeboden leerinhouden zijn gericht op de brede ontwikkeling van leerlingen en de voorbereiding op vervolgonderwijs of arbeidsmarkt en samenleving.		1	2	3	4
2.1*	De aangeboden leerinhouden in de onderbouw voldoen aan de wettelijke vereisten van artikel 11 a-f WVO.			•	
2.3*	De school met een substantieel percentage taalzwakke leerlingen heeft bij alle vakken een aanbod aan leerinhouden dat past bij de talige onderwijsbehoeften van deze leerlingen.			•	

De leerlingen krijgen voldoende tijd om zich het leerstofaanbod eigen te maken		1	2	3	4
3.3	De leerlingen maken efficiënt gebruik van de onderwijstijd.			•	

Het schoolklimaat wordt gekenmerkt door veiligheid en respectvolle omgangsvormen		1	2	3	4
4.4*	De school heeft inzicht in de veiligheidsbeleving van leerlingen en personeel en in de incidenten die zich op het gebied van sociale veiligheid op de school voordoen.			•	
4.7*	Het personeel van de school zorgt ervoor dat leerlingen op een respectvolle manier met elkaar en anderen omgaan.			•	
4.8*	De mentoren stimuleren het welbevinden en de motivatie van de leerlingen.			•	

De leraren leggen duidelijk uit, organiseren de onderwijsactiviteit efficiënt en houden de leerlingen taakbetrokken		1	2	3	4
5.1*	De leraren geven duidelijke uitleg van de leerstof.			•	
5.2*	De leraren realiseren een taakgerichte werksfeer.			•	
5.3*	De leerlingen zijn actief betrokken bij de onderwijsactiviteiten.			•	

De leraren volgen systematisch de vorderingen van de leerlingen		1	2	3	4
7.1*	De school gebruikt een samenhangend systeem van genormeerde instrumenten en procedures voor het volgen van de prestaties en de ontwikkeling van de leerlingen.			•	

Leerlingen die dat nodig blijken te hebben, krijgen passende zorg		1	2	3	4
8.2*	De school voert de zorg planmatig uit.			•	

De school zorgt systematisch voor behoud of verbetering van de kwaliteit van haar onderwijs.		1	2	3	4
9.1	De school heeft inzicht in de onderwijsbehoeften van haar leerlingenpopulatie.			•	
9.2	De school evalueert jaarlijks de resultaten van haar leerlingen.			•	
9.3	De school evalueert regelmatig het onderwijsleerproces.			•	
9.4	De school werkt planmatig aan verbeteractiviteiten.			•	
9.5	De school borgt de kwaliteit van het onderwijsleerproces.		•		
9.7	De school verantwoordt zich aan belanghebbenden over de gerealiseerde onderwijskwaliteit.			•	
9.9	De kwaliteitszorg is verbonden met de visie op leren en onderwijzen zoals geformuleerd in het schoolplan.			•	
9.12	De schoolleiding stuurt de kwaliteitszorg aan.			•	
9.13	De schoolleiding zorgt voor een professionele schoolcultuur.			•	

Wet- en regelgeving		Voldoet	Voldoet niet
N.1	Door of namens het bestuur is de vastgestelde schoolgids naar de inspectie gestuurd en deze schoolgids bevat de verplichte onderdelen (WVO, art. 24a en 24c).	•	
N.2	Door of namens het bestuur is het vastgestelde schoolplan naar de inspectie gestuurd en dit schoolplan bevat de verplichte onderdelen (WVO, art. 24 en 24c).	•	
N.3	Door of namens het bestuur is het vastgestelde zorgplan naar de inspectie gestuurd en dit zorgplan bevat de verplichte onderdelen (WVO, art. 10h).	•	

Beschouwing

Algemeen beeld

Hieronder volgt een toelichting op het oordeel.

De inspectie concludeert dat het onderwijs op het Etty Hillesum Lyceum, locatie Arkelstein niet langer 'zeer zwak' is. Aan de school voor praktijkonderwijs wordt het basisarrangement toegekend. De school heeft zich in de afgelopen twee jaar dusdanig verbeterd dat zowel de opbrengsten, alle normindicatoren en de kwaliteitszorg als voldoende worden beoordeeld. Ten aanzien van de overige indicatoren geldt dat er nog één indicator van de opbrengsten (1.5) en de kwaliteitszorg (9.5) als onvoldoende zijn beoordeeld.

De inspectie stelt vast dat de school voortvarend aan de kwaliteitsverbetering heeft gewerkt, dat er door het team goede resultaten zijn bereikt. Op grond hiervan heeft de inspectie voldoende vertrouwen in de verdere schoolontwikkeling.

Toelichting

Opbrengsten

Arkelstein maakt gebruik van de 'uitstroommonitor' om de plaatsing van de leerlingen die de school hebben verlaten in kaart te brengen. Op basis van de uitstroomcijfers van de laatste drie schooljaren (2010/2011 t/m 2012/2013) stellen wij vast dat gemiddeld 90 procent van de leerlingen uitstroomt naar een (gesubsidieerde) arbeidsplek of een vervolgopleiding. Indicator 1.1 wordt daarom als voldoende beoordeeld.

Uit de cijfers van de volgmodule blijkt dat de bestendigheid van de plaatsing voldoende is. Een jaar na schoolverlaten zit meer dan 75 procent van de uitgestroomde leerlingen nog op dezelfde of vergelijkbare arbeidsplek of scholingstraject. Indicator 1.7 is daarom als voldoende beoordeeld.

De indicator (1.5) die aangeeft of leerlingen in het praktijkonderwijs zich volgens een individuele leerroute ontwikkelen is als onvoldoende beoordeeld. De school heeft veel tijd en energie gestoken om dit proces vorm te geven, maar in de praktijk is het nog te weinig geoperationaliseerd in het Individueel Ontwikkelingsplan (IOP).

Het aanbod is nog teveel 'aanbod gestuurd'. Bij een IOP is het van belang dat het van de leerling zelf is en dat leerlingen meer verantwoordelijk worden gemaakt voor de inhoud van het IOP. Het aanbod van de leerstof en leerinhouden is weliswaar de verantwoordelijkheid van de school, maar met name in de bovenbouw (uitstroomfase) zal dit veel meer dan nu het geval is 'vraag gestuurd' moeten zijn. Om deze redenen wordt indicator 1.5 als onvoldoende beoordeeld. Aangezien van de drie opbrengstindicatoren er twee voldoende zijn, worden de opbrengsten daarmee in zijn geheel als voldoende beoordeeld.

Onderwijsproces

Het onderwijs op Arkelstein is ingedeeld in een aantal fasen die een duidelijke indeling kent: fase 1 (onderbouw: kennismaking, aanleren basisvaardigheden e.d.), fase 2 (middenbouw: oriëntatie op studie en loopbaan), fase 3 (bovenbouw: uitstroomfase) en fase 4 (nazorg). In tegenstelling tot twee jaar geleden is er nu sprake van een gestructureerde lesopbouw, waarbij een vastgesteld lesformat wordt gehanteerd en ook een lesvoorbereidingsformulier wordt gebruikt. Dit geeft niet alleen de docent meer houvast en structuur, maar ook de leerlingen zijn gebaat bij die eenduidige aanpak. Doordat er tevens beter zicht is op niveauverschillen tussen de leerlingen worden docenten meer dan vroeger uitgedaagd om hun onderwijs hierop af te stemmen. Uit lesobservaties blijkt dat vooral bij taal en rekenen leerlingen nu meer op hun niveau worden bediend. Wel constateren wij dat in het kader van het IOP het aanbod nog verder aangescherpt kan worden door concreet in het IOP aan te geven wat ze in een bepaalde periode wel of niet aangereikt krijgen. Het is naar onze mening belangrijk dat leerlingen weliswaar opgaan voor het streefniveau 1F, maar soms is het verstandig om beredeneerde keuzes te maken om die leerlijn te verlaten als blijkt dat een leerling dit niet gaat halen. De vraag die in dit verband gesteld kan worden is 'wat hebben ze nodig om later te kunnen functioneren op de stageplek of werkplek, of binnen de vier domeinen van het praktijkonderwijs (wonen, werken, vrije tijdsbesteding en burgerschap)? Bovenstaande keuzes kunnen in het IOP worden vastgelegd. Uit gesprekken met directie blijkt overigens dat de school dit ook als een aandachtspunt ervaart en dat de verdere uitwerking van de samenhang tussen het aanbod in relatie tot streefdoelen, leerlijnen en competenties is opgenomen in het meerjarenplan 2014-2018.

Leerstofaanbod

Wij stellen vast dat het leerstofaanbod is afgestemd op het niveau van de leerlingen en voldoet aan de wettelijke vereisten. Er wordt in voldoende mate aandacht besteed aan aangepast theoretisch onderwijs, persoonlijkheidsvorming, aanleren van sociale vaardigheden en voorbereiding op het uitoefenen van functies op de arbeidsmarkt. Binnen het leerstofaanbod is zichtbaar dat er voldoende aandacht is voor het taalbeleid. Er wordt rekening gehouden met de taalzwakte van leerlingen o.a. door het noteren van moeilijke woorden op het lesvoorbereidingsformulier en het bespreken van die moeilijke woorden. Verder heeft de school in november 2012 een taal- /rekenbeleidsplan vastgesteld. Dit plan vormt de grondslag voor de verdere ontwikkeling en implementatie van taal en rekenen op basis van toetsuitslagen, vorderingen en ontwikkelingsmogelijkheden van de leerling in relatie tot de uitstroomwensen. Op basis van bovenstaande worden de indicatoren 2.1 en 2.3 als voldoende beoordeeld.

Didactisch handelen

Het didactisch handelen van de docenten is ondersteunend voor de leerlingen en kenmerkt zich door een positieve houding naar de leerlingen toe, waarbij niet wordt nagelaten corrigerend op te treden als de situatie daar om vraagt. In het algemeen wordt de opbouw en de structuur van de les aan het begin van de les aangegeven en weten de leerlingen wat er van hun wordt verwacht. Dit element kan versterkt worden indien het doel van de les expliciet wordt aangegeven en wanneer aan het eind van de les ook wordt gereflecteerd op wat ze nu hebben geleerd. De bijgewoonde lessen laten zien dat de kwaliteit van de uitleg, evenals de taakgerichte werksfeer en de actieve betrokkenheid van de leerlingen voldoende is. Dat geldt ook voor het efficiënt gebruik maken van de onderwijstijd. De indicatoren van het didactisch handelen worden daarom als voldoende beoordeeld.

Schoolklimaat

Tijdens het kwaliteitsonderzoek in 2011 werden de indicatoren van het schoolklimaat als voldoende beoordeeld. Uit de ProZO!-enquêtes van Stimulans onder leerlingen en ouders blijkt dat het onderdeel 'veiligheid' op of rond het landelijk gemiddelde scoort. De school besteedt veel aandacht aan de onderlinge omgangsvormen, het naleven van gedragsregels en andere afspraken op school. Het team geeft aan dat het 'expertisecentrum' in de school een belangrijke rol speelt in het hanteren van rust en orde in de klas. Op momenten dat het beter is dat leerlingen even wat anders moeten doen kunnen zij bij het expertisecentrum terecht. Dit heeft een positieve uitwerking op de rust in de klas.

Op basis van lesobservaties, de uitkomsten van de enquêtes en gesprekken met docenten en directie beoordelen wij - net als in 2011 - de indicatoren van het schoolklimaat (4.4, 4.7 en 4.8) als voldoende.

Zorg en begeleiding

Tijdens het TKO d.d. 4 december 2012 is vastgesteld dat de kwaliteit van de zorg en begeleiding zich al dusdanig had verbeterd dat de bijbehorende indicatoren (7.1 en 8.2) als voldoende werden beoordeeld. Tijdens dit onderzoek (OKV) is de kwaliteit hiervan nogmaals bevestigd. De school gebruikt genormeerde toetsen waarmee ze leerlingen volgen in hun ontwikkeling en op basis hiervan wordt vastgesteld welke (cognitieve) ondersteuningsbehoefte de leerling heeft ten aanzien van de basisvakken. Ook volgt de school de leerling op het gebied van de sociaal-emotionele ontwikkeling. Sterk punt van de school is dat er wekelijks een 'leerlingpitch' wordt gehouden, waarbij alle leerlingen kort en krachtig worden besproken. Daarnaast vinden reguliere leerlingbesprekingen plaats, coachingsgesprekken en is er voldoende afstemming tussen het zorgteam en de mentoren. De handelingsplannen zijn geïntegreerd in het IOP van de leerling en bevatten de nodige ingrediënten op basis waarvan de mentor en de docent met de leerling aan de slag kan.

De uitdaging voor de school is om in het kader van het 'Curriculum Pro' een volgsysteem op te zetten waarin de ontwikkeling van de leerling integraal kan worden gevolgd op de domeinen wonen, werken, vrijetijdsbesteding, burgerschap en op deze onderdelen tevens het aanbod expliciter uit gaat werken.

Kwaliteitszorg

De kwaliteitszorg op Arkelstein is - op een onderdeel na - van voldoende niveau. Tijdens het onderzoek in december 2011 werd de kwaliteitszorg alsook de voorwaarden voor de kwaliteitszorg als onvoldoende beoordeeld. Bij dit onderzoek naar kwaliteitsverbetering concludeert de inspectie dat het urgentiebesef bij zowel het management als het team om de resultaten te verbeteren heeft geresulteerd in een planmatige kwaliteitszorg dat ertoe heeft geleid dat de school zich op alle onderzochte aspecten heeft verbeterd. Er is structureel aandacht voor het evalueren van de opbrengsten en het onderwijsproces, er wordt planmatig en doelgericht gewerkt aan het verbeterplan. Ook is de school transparant richting ouders, bevoegd gezag en externen over de bereikte resultaten en de onderwerpen die nog verdere verbetering behoeven. Er is sprake van een hardwerkend team en een duidelijke aansturing door de schoolleiding. Er is nu sprake van een gezamenlijke visie en een professionele schoolcultuur. Wat dat betreft is de cultuuromslag 'van knuffelen naar buffelen' gerealiseerd en verdient de school een compliment voor

de wijze waarop schoolleiding en docenten deze kwaliteitsslag met elkaar hebben gemaakt.

Aangezien nog niet de gehele cyclus van kwaliteitszorg is doorlopen en bepaalde processen zoals de implementatie van het IOP nog in uitvoering zijn, wordt het borgingsaspect binnen de kwaliteitszorg nog als onvoldoende beoordeeld.

TOEZICHTARRANGEMENT

Kwaliteit

De Inspectie van het Onderwijs kent aan het Etty Hillesum Lyceum, locatie Arkelstein, school voor praktijkonderwijs in Deventer het basisarrangement toe. De kwaliteit van het onderwijs is weer voldoende. Dit betekent dat de school niet langer onder intensief toezicht valt.

Naleving

De inspectie concludeert tevens dat er geen tekortkomingen zijn in de naleving van de wettelijke voorschriften die zijn gecontroleerd.